

Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) aan minister zonder portefeuille (Götzen), 31 jan. 1950

Voor Götzen, mede voor collega's.

Prinsen heeft bij zijn verblijf in Indonesië in nauwe samenwerking met mij zich van de problemen waarvoor de Ned. ambtenaren in Indonesië staan op de hoogte gesteld. Hieronder zijn bevindingen die bedoeld zijn een beeld te geven van de huidige situatie zonder een oplossing te geven. Afzonderlijke besprekingen gevoerd met Indon. Ministers, ambtenaren overgegaan naar de RIS en professoren der Hogeschool, hebben geleid tot de conclusie, dat aan de zijde van de RIS, zij het met enige schakering aan onderscheidene ministeries, principieel een sterke tendens bestaat zoveel mogelijk Indon. ambtenaren op vooruitgeschoven posten werkzaam doen zijn. Politiek wordt daarop aangedrongen door hen die aan de strijd voor bevrijding deelnamen en thans een positie claimen. Ook principieel meent men dat een Indon. staat op Indon. ambtenaren moet steunen. Met name in de diensten welke met het publiek in aanraking komen wenst men dat dit contact plaats vindt door Indon. ambtenaren en in Indon. taal. Colleges moeten binnen afzienbare tijd (2 jaar) uitsluitend in deze taal worden gegeven. Als decanen bij de faculteiten der Hogeschool zullen Indonesiërs moeten optreden.

De ambtenaren zien zich door deze principiële opzet sterk bedreigd. Bij de jonge ambtenaren vooral overheerst het gevoelen, dat zij geen reële promotiekansen meer hebben althans niet meer uiteindelijk hoge posten zullen kunnen bereiken. Adviseurs ervaren reeds nu in toenemende mate dat zij niet worden geraadpleegd en dat er hen geen stukken ter afdoening in handen worden gesteld.

Daarentegen is bijv. bij Financiën de situatie gunstig, omdat voor begrotings-technische werkzaamheden de medewerking van Nederlanders onontbeerlijk is. Bij enkele diensten zijn reeds omvangrijke lijsten van ontslagaanvragen in handen van Ned. Secretarissen-Generaal, die sommige nog in beraad houden, mede omdat zij vrezen, dat hierdoor een regelmatig verloop der werkzaamheden in hun ter harte gaande diensten in het gedrang zal komen. Bij verschillende RIS-inisters, o.a. bij Hatta door Van Maarseveen, is aangedrongen deze aangelegenheid niet op de spits te drijven en gewaarschuwd tegen een algemene uittocht van ambtenaren, waarbij de bekwaamsten het minst genegen zullen blijken zich in een tweederangspositie te doen rangeren. Hoogleraren nemen in deze collectief een scherp afwijzend standpunt in.

Dezerzijds zijn ambtenaren en professoren gewezen op het grote belang van medewerking van Ned. zijde bij de opbouw van Indonesië, terwijl bij de situatie op de arbeidsmarkt in Nederland het een illusie zou zijn te menen, dat in Nederland gemakkelijk overeenkomstig positie zou kunnen verkregen worden. Aangedrongen is de beslissing althans enige maanden op te schorten totdat de toestand zich duidelijker zal hebben afgetekend.

Uit de vermelde feiten is men in het algemeen hier geneigd de voor de ambtenaren weinig optimistische conclusie te trekken, dat hun positie in de toekomst een kwetsbare zal zijn, waarbij de mate waarin dit het geval is afhankelijk van de machtspositie welke betrokkenen door zijn onmisbare deskundigheid inneemt. Bijzonder moeilijk schijnt in dit verband de positie van de ambtenaren BB, die zichzelf beschouwen als overblijfsel van het vroegere gezagsapparaat en die als zodanig niet te handhaven zijn, zodat zij zullen moeten overschakelen op posities waarin speciale deskundigheid wordt verlangd, welke deskundigheid zij over het algemeen missen. Een meer optimistisch standpunt nemen zij in die van oordeel zijn, dat het uitschakelen van Nederlandse ambtenaren het ambtelijk apparaat zodanig zal schaden, dat dit uiteindelijk volledig zal vastlopen en om dit te vermijden men van Indon. zijde tijdig zal inzien dat handhaving van Nederlandse ambtenaren een Indon. staatsbelang van de eerste orde is. In het algemeen ziet men voor Nederlanders meer toekomst in bedrijfsleven en vrije beroepen dan in ambtelijke functies.